

9. Rubén Alvares. El Yvymparae'ỹ, la Tierra sin Mal. URL: <http://www.musicaparaguay.org.py/latierrasinmal.htm> [Accedido 19.04.2018].

Марина Руденко
(*м. Слов'янськ*)

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАГАЛЬНОЛІНГВІСТИЧНИЙ
АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖАРГОНУ
(40-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст.)**

Вивчення жаргону має багату історію, зазначений феномен давно привертає увагу лінгвістів. Це зумовлено широкими можливостями жаргону в плані збагачення мови, його особливостями в національних мовах, відсутністю сталих критеріїв і оцінок.

Уже в 40-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст. існувало багато різних жаргонів. У XIX ст. – на початку XX ст. в Німеччині превалує молодіжний жаргон, носіями якого була винятково учнівська молодь. На початку XX ст. молодіжний жаргон поширюється, впливає на мову інших шарів населення.

У 1909 році Г. Гірт виділяє чотири групи жаргонів: 1) професійні мови: селян, мисливців, гірників, ремісників, купців, моряків, солдат, злочинців, філософів, математиків, граматики; 2) мови станів: релігії, юриспруденції, канцелярська, поетів; 3) мови статі: жіноча, чоловіча; 4) мови вікових класів: годувальниць, молоді, школярів, студентів. Особливе значення автор надає студентській мові.

Англійський дослідник Дж. К. Хоттен (1859) зафіксував цілий ряд жаргонізмів: соціально-професійні: (військово-) морський, військовий, театральний, друкарів, юристів; соціально-корпоративні: університетський, шкільний, злодійський, боксерський, бродяг, парламентський та ін. [5, s. 71–346].

У США в другій половині XIX ст. побутують професійно-корпоративні жаргони: університетський, гравців в азартні ігри, більярдістів, брокерів і боксерів.

На початку XX ст. Дж. Б. Грінаф і Дж. Л. Кіттрідж (1901) виділяють жаргони гуманітарних наук, філософії, релігії, школярів, студентів, моряків, різних професій, торговців, соціальних класів, державних службовців, мистецтва, спорту.

Ш. Баллі (1909) у французькій мові відмічає наявність своїх жаргонів майже у всіх великих закритих учбових закладах. Також фіксує жаргон м'ясників, злодійський тощо.

У другій половині XIX ст. – на початку XX ст. в Росії побутують жаргони шахраїв, злодіїв, різних професій (кравецький і перукарський, крочників, відходництва, книжкової торгівлі та ін.), робітників фабрик і

заводів, селянський, солдатський, молодіжний, бурсацький, кадетський, гімназичний, інститутський, училищний, студентський, шкільний та ін. Жаргонним утворенням є так звані класові мови – дворянська, купецька та ін. Після революційних подій 1917 г. з'являється «нова пролетарська мова»: блатна мова деяких професій, дитяча блатна мова, злодійська мова школярів та ін.

В Україні на кінець XVIII ст. – впродовж XIX ст. побутує бурсацько-семінарський жаргон. У XIX ст. – на початку XX ст. засвідчено кримінальний, професійний жаргони. К. В. Широцький (1904 – 1906), крім бурсацько-семінарського, фіксує жаргони: морський, друкарський, шахтарський, копачів скарбів, ковалів, тюремний тощо.

Упродовж другої половини XIX ст. – початку XX ст. лінгвісти Європи та США приділяють певну увагу жаргону, висвітлюють питання його походження та функціонування. Але на той час жаргон фіксувався переважно в глосаріях та словниках. Теоретичних досліджень було обмаль. Розуміння жаргону в XIX ст. – на початку XX ст. в різних мовах значно відрізняється.

Ф. Толль (1864) характеризує жаргон як (французьке), зіпсоване наріччя, місцеву мову, говір; також мову, вигадану для певної мети, наприклад, мову злодіїв.

К. В. Широцький (1904 – 1906) розуміє жаргон як специфічний і для загального розуміння не зовсім приступний запас слів.

Американські лінгвісти Дж. Б. Грінаф і Дж. Л. Кіттрідж (1901) бачать у жаргоні «класичний діалект», що формується будь-яким обмеженим колом, об'єднаним загальними інтересами, наприклад, школярами, студентами, матросами, державними службовцями та ін.

На думку Ш. Баллі (1909), жаргон – це незрозуміла, таємна мова замкненого кола людей.

Уже наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. багато лінгвістів жаргон розуміють переважно як мову окремої соціальної групи. Ш. Баллі (1909) вважає, що жаргон зароджується частіше всього в замкненому середовищі, відокремленому від зовнішнього світу або виключеному із суспільства [1, с. 278]. П. Фабричний (1923) стверджує, що кожна суспільна група людей має свою особливу «мову».

Жаргонна лексика відзначається емоційністю, експресивністю, гумором. Уже в лексичі німецького студентського жаргону в XVII – XIX ст. відмічається багатство експресивно-оцінних синонімів, жартівливість, іронія. Жартівливість, влучність, дотепність характерні і бурсацько-семінарському жаргону. Задля цього бурсаки використовують навіть мову церковно-слов'янську, – мову святого Письма й церковних книг; також ласкаві й поменшуючі бурсацькі імена (наприклад: *Куньо* (Яків), *Гесьо* (Григорій)) [4, с. 177, 179]; певні суфікси: *фотографчик* – фотограф; *шинелина* – шинеля; *закусменти* – закуска [3, с. 131].

Жаргонна лексика відзначається тематичною направленістю. У XIX ст. – до 30-х рр. XX ст. в німецькій молодіжній мові найбільш широко були представлені позначення осіб, які не є студентами. Наступною за об'ємом була група позначення людей за їх характерними рисами, частіше всього негативними. Майже так само різнобічними були і позначення студентів, котрі диференціювалися в залежності від року навчання, фінансового положення тощо. Доволі численні найменування алкогольних напоїв і тютюнових виробів, дуелей, зброї і видів покарання, а також осіб жіночої статі [2, с. 52–53].

Тематичний склад бурсацько-семінарського жаргону вміщує в собі теми, зв'язані, в першу чергу, з людиною, картиною світу, биттям, покаранням, лайкою, навчанням та ін. [3, с. 118–127].

Жаргонна лексика так само, як усе в мові, історично мінлива. Жаргонні слова конкурують між собою. Усе менш виразне виявляється в значній мірі схильним до зникнення. Зміни в лексико-фразеологічному складі жаргону, тобто поява нових лексем і фразем та втрата старих, відбуваються порівняно швидко. Особливо швидко і постійно змінюється злодійська мова, вона нестійка в часі.

Уже в XVIII – XIX ст. студентська мова з її постійно змінною семантикою представляла собою надзвичайно рухомий шар лексики німецької мови. Це підтверджується численними прикладами, зареєстрованими в словнику Ф. Клуге [6].

Незважаючи на очевидний висновок щодо мінливості й рухомості жаргонної лексики, усе ж необхідно визнати її певну стійкість. І. Мейер, зіставивши жаргонну лексику студентів Базельського університету, представлену в словнику «Basler Studentensprache» (1910), з жаргонізмами словника І. Фольмана (1846), дійшов висновку, що велика кількість жаргонізмів першої половини XIX ст. використовується до цього часу [7, с. XXVII–XXVIII].

У більшості своїй жаргонна лексика розповсюджується на всю територію використання тієї або іншої мови. Разом з тим, є жаргони, характерні для певних регіонів. У XIX ст. в німецькій молодіжній лексичі зустрічаються жаргонні лексичні одиниці регіональної приналежності: баварські, північнонімецькі, швейцарські тощо.

В. А. Тонков (1930), дослідивши злодійський жаргон, відмічає, що в словниках московських в'язниць переважав архаїчно-національний елемент, а в мові злодіїв західних в'язниць відчувався західний вплив.

Жаргонізмам притаманна багатозначність. Особливо це характерно для німецької молодіжної лексики. Підтвердженням є матеріал словника І. Фольмана (1846). Більшість наведених у словнику лексем багатозначні, і кількість значень доходить іноді до 100. Яскравим підтвердженням є, наприклад, жаргонізм *Besen*, для якого І. Фольман указує 24 значення.

Важливою рисою жаргонної лексики є позитивність. З приводу молодіжного жаргону М. Ю. Россихіна (2014) відмічає, що, незважаючи на велику кількість жаргонних найменувань для явищ, негативних з точки зору моралі і суспільної думки, молодіжний жаргон був і залишається позитивним. Молоді люди вкладають у свою мову все своє молодіжне завзяття, позитивну енергетику і захопленість. Про це свідчить великий арсенал жаргонних прикметників зі значенням «sehr gut, klasse, super» в студентському соціолекті XIX ст.

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки. У 40-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст. в індоєвропейській сім'ї мов існує багато різних жаргонів. У цей період наукове вивчення жаргонів тільки починається. У XIX ст. жаргон досліджується переважно в глосаріях і словниках, теоретичних досліджень дуже мало. Тільки наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. з'являються поодинокі ґрунтовні теоретичні праці з жаргону. Розуміння жаргону в різних мовах відрізняється, єдиного визначення немає, проте дослідники вже виділяють низку характерних особливостей жаргону. Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в систематизації наукових поглядів мовознавців на жаргон, розширенні кола досліджуваних мов, вивченні праць відповідних авторів у лінгвіоісторіографічному аспекті.

Література

1. Балли Ш. Французская стилистика. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
2. Крючкова Т. Б., Нарумов Б. П. Зарубежная социолингвистика. Москва : Наука, 1991. 157 с.
3. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Кригика, 2005. 464 с.
4. Широцький К. В. Бурсацький жаргон української мови на Поділлі. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1998. Т. 6. С. 175–180.
5. Hotten J. C. The slang dictionary. East Ardsley, Wakefield, Yorkshire, England : Republished by EP Publishing, Ltd., 1972. (This reprint taken from the 1889 edition). 382 p.
6. Kluge F. Deutsche Studentensprache. Straßburg : Verlag Karl J. Trübner, 1895. X, 136 s.
7. Meier J. Vorwort. *Basler Studentensprache*. Basel : Georg, 1910. S. III–XXVIII.